

Bon-BOM

2018. november | A Bolyai Önképző Műhely lapja | 8. évfolyam, 2. szám

Arany Medál-díj
2. oldal

Az élő történelem
4. oldal

Az olasz neorealizmus
5. oldal

Száz szóban Budapest
6. oldal

Szentivánéji álom
8. oldal

A diktatúra önparódiája
9. oldal

Kedvence várva

Tizedik alkalommal adják át az Arany Medál-díjakat, november 30-ig lehet szavazni az interneten és a díjátadó helyszínén, a budapesti Bethlen Téri Színházban.

Három ismert arc lepte el a közösségi média többféle felületét. Mindhárman azt javasolják neked, szavazz az Arany Medál-díjra, amely idén a jubileumához érkezett. Persze Básti Juli, Száraz Miklós György és Hartai Petra előbb elmondja a voksoláshoz kedvet hozó videókban, milyen érzés volt számukra az, amikor átvehették az elismerést, amelyet a Kossuth-díjas művésznő az év színésznője (2011), a József Attila-díjas szépirodalmi író az év írója (2015), a szombathelyi Weöres Sándor Színház társulati tagja pedig az év legígéretesebb fiatal tehetsége (2015) kategóriában kapott meg a közönségtől.

Velük együtt eddig negyvenkét magyar művész – köztük Kossuth-díjas és a Nemzet Színésze címmel elismert alkotók – vehette át a díjat, és kizárólag Hámori Gabriella színésznő volt az, aki már kétszer is kiérdemelte azt. Az elismerést a BOM végzős hallgatója, Mészáros Márton barátunk alapította tíz évvel ezelőtt. (Lapunk januári lapszámában olvasható esszéje arról, miért és milyen körülmények között álmodta meg a kitüntetéset.) Kezdetben egyszerű internetes szavazásnak indult, de nem sokkal az elindulását követően szenzáció lett abból, hogy az akkoriban még blogot író későbbi újságíró önerőből létrehozott egy olyan közönségdíjat, amely számtalan ponton eltér a többitől. Először is, kiskorú alapította. Másodsoron ez a legdemokratikusabb

*Az Arany Medál-díjak 2017. évi díjazottjainak trófeái
Fotó: Deák Szabolcs*

Az Arany Medál-díjak 2017. évi díjazottjai: Schneider Zoltán (év színésze), Enyedi Ildikó (év rendezője), Piros Ildikó (életműdíjas), Huszárik Kata (év színésznője), ifjabb Vidnyánszky Attila (legígéretesebb fiatal tehetség) Fotó: Deák Szabolcs

elismerés, mert egyszerűen arra szavazhatsz, akire csak szeretnél – hat kategória van, megkötés csak az, hogy a leendő év írója, színésze, színésznője, filmrendezője, életműdíjasa és legígéretesebb fiatal színésztehetsége aktív művészi pályafutással rendelkezzen (ez írók esetében adott évi kötetmegjelenés, színészeknél színpadi vagy filmes bemutató, rendezők esetében tévés-mozis filmpremier). Azért is kötetlen a szavazás, mert a voksokat legújabbban az aranymedaldij@gmail.com e-mail címen a jelölt személy és kategória megnevezésével, valamint a fővárosi díjátadó helyszínén, a Bethlen Téri Színházban elhelyezett szavazóúrnában lehet leadni.

2018-ban a díjra érdemes művész(ek) nevét október 30. és november 30. között várják a feltüntetett struktúra szerint! Légy te is azok között, akiknek a szavazata kiadja a hat kategória nyertesét! A díjkiosztót december 5-én a korábbi évek helyszínén, a Bethlen Téri Színházban tartják. A hagyományokat folytatva Juhász Anna irodalmár, kulturális menedzser maradt a díjátadó háziasszonya. És ami még elmaradhatatlan: az alapvetően sajtóeseményként funkcionáló rendezvényen meglepetés díjátadók, sztárfellépők várják azokat a résztvevőket, akiknek meghívót sorsolnak ki a szavazók közül.

A két lábon járó történelem

Vendéget fogadott az év első foglalkozásán a BOM: Ferdinandy György írórt ismerhettük meg. Először nem értettem, hogy vajon mit adhat egy beszélgetés valakivel, akinek a BOM nem olvasta el célzottan a műveit a találkozó előtt – amint azonban elkezdett beszélni, megváltozott a véleményem.

Ferdinandy György végtelenül szimpatikus, minden leereszkedés nélküli, humoros figura. Lebilincselő volt hallgatni, ahogy beszámolt pályája indulásáról az '56-os események közepette – hiszen akiket eddig arctalanul ismertünk az idősebb generáció elmesélése, a törökönyvek és a megemlékezések alapján, azok között ott volt ő is. „Te, ez az ember az élő történelem” – súgtam oda még a beszélgetés alatt a mellettem ülőnek, és valóban így is éreztem: öröm volt olyasvalaki szavait hallgatni, aki első kézből tud beszámolni ezekről a meghatározó eseményekről; ráadásul ilyen páratlan szellemi frissességgel mesél még ennyi év eltelte után is.

Rokonszenves kezdeményezés volt számomra az is, amit francia nyelven írt munkái kapcsán mesélt: ezekkel a művekkel ugyanis elsősorban az volt a célzott szándéka, hogy a francia nép számára is hozzáférhetővé tegye a magyarországi forradalom hiteles történetét. Pusztán egy jó ötlet (és persze az igényes kivitelezés) által egy országnyi ember véleményének

megváltoztatására vállalkozott – elmesélése és más források alapján sikerrel.

Izgalmas történet volt az is, ahogy Ferdinandy György „véletlenül” Puerto Ricóban lett tanár. A sztori szerint ő csak az álláshirdetést olvasta el, majd a papírt egy spanyol ismerőse kezébe nyomta, aki kérdés nélkül megfogalmazott neki egy ajánlólevelet. A levél remekül sikerülhetett, mert nem sokkal később a tanár úr egész családjával együtt már ült is a hajón, hogy a „pocsolján” átkelve munkába álljon.

Puerto Ricóról végtelen szeretettel beszélt: állítása szerint a mindennapokban is határozottan érezhető, hogy a szigetet közepén egy hegység vágja ketté, melynek egyik oldalán dübörög az USA szállodaipara, másik felén azonban – ahol ő is él és tanít – jellemzően a fekete rabszolgák leszármazottai élnek. Ez még egy érv amellett, hogy Ferdinandy letagadhatatlan és szoros kapcsolatban a történelemmel.

Több szempontból is hasznos volt tehát ez a beszélgetés: nemcsak a kedvünket hozta meg a könyvei elolvasásához, hanem három ország, két kontinens világlátását bemutatva futott át az elmúlt 60-70 év eseményein. És hogy van-e valami konkrét, amit megtanultam ebből a délutánból? Ha meglátsz egy tanári álláshirdetést egy egzotikus országba spanyolul, akkor jelentkezz!

Egri Dorottya

Rezümé az olasz neorealizmusról

A háború utáni olasz filmművészet az addig megszokott könnyed vígjátékoktól eltávolodva az erőteljesebb realizmus és a munkásemler élete felé fordult. A hatalmas stúdiók lebombázásának következményeképp a filmkészítők rá voltak kényszerítve, hogy kivonuljanak az utcára vagy vidékre menjenek.

1945-ben, ebben a gyártástörténeti helyzetben születik meg az olasz neorealizmus. A nyitányát Roberto Rossellini *Róma nyílt város* című filmjéhez kötik. A filmművészetben hosszúnak számító tíz évben, amíg az irányzat tartott, számos film született, amely a szereplők egyéni problémáit általános jelentőséggel tudta felruházni. André Bazin teoretikus szerint a realizmus forrása a történelmi, társadalmi és gazdasági együttállás, melynek szintézise a neorealista filmforma.

Az irányzat a formája, ha nem is előzmény nélküli, de a nemzetközi siker miatt kiemelkedő jelentőségű. A filmek főszereplői nagyrészt amatőrök, akiknek – ellentmondásos módon – színészek kölcsönzik a hangjukat (pl. *Biciklitolvajok*). A külső helyszínek autentikusak, ellenben a belsők gondosan megvilágítottak. A montázs a klasszikus hollywoodi szabályokat követi, az elbeszélés azonban több újdonságot tartalmaz. A való élethez

hasonlóan a véletleneknek narratív szerepük van. Példának okáért az *Országúton* meghatározó jelenetében véletlenül találkozik újra Zampanò és a Bolond. Fellini filmjében továbbá szépen megmutatkozik az irányzatra jellemző epizodikusság. Az események történhetnének akár más sorrendben is, a kauzalitás köztük igen gyenge. A jelenetek csupán azért történnek egymás után, mivel időben egymást követték. A cselekmény linearitásának felbomlása a filmek megoldás nélküli befejezésében is megmutatkozik. A *Biciklitolvajok* utolsó jelenete a hősök teljes reménytelenségét mutatja, nem szolgál a szűzsé megoldásaként.

A neorealizmus elbeszélő eszközei az európai modern filmművészetben élnek tovább. A társadalmi problémák után az egyén lélektani ábrázolása válik elsődlegessé az európai művészfilmben.

Bibliográfia

THOMPSON, KRISTIN és BORDWELL, DAVID: *A film története*. Palatinus Kiadó, 2007. 384-395. p.

BAZIN, ANDRÉ: *What is Cinema?* Ford. GRAY, HUGH. University of California Press, 1971. 16-40. p.

Nagy Tibor

Száz szóban Budapest

Budapest egy olyan város, ami mindenkinek mást mutat. Budapest változatos, elkápráztató, érdekes, csak oda kell figyelni rá. A *Mindspace* csapata pedig már ötödik éve hirdet meg *100 szóban Budapest* pályázatot, ahol a pályázók leírhatják a fővárost úgy, ahogy ők látják, maximum száz szóban. A pályázat alapötlete a chilei *Plagio* csapat ötletéből indult ki, akik már tizenhat éve dolgoznak a *Santiago en 100 palabras* elnevezésű felhíváson. Ez a száz szavas novellapályázat nem csak Magyarországra jutott el: a Prágában,

Varsóban és Pozsonyban élő személyek is elmondhatták, mit gondolnak városukról. A pályázat lényegét tekintve arról szól, hogy az irodalom és a város kapcsolódjon egymáshoz, olyan alkotások kerüljenek ki, melyek hozánk közeliek. Emellett a kötete megjelenésével egy olyan könyvre is szert teszünk, amiket akár egy-egy megálló között tudunk olvasni a tömegközlekedésen, a várókban, vagy akár lazításnak egy zárthelyi előtt.

A pályázatra az első négy évben összesen négyezren jelentkeztek, de

*Felhívás a pályázatra
forrás: 100 szóban Budapest*

egy évben egy kötetbe csak a legjobb száz írás kerül be. A legjobb tizenkettő kap illusztrációt, és olvasható a honlapon is, míg a legjobb három pénzjutalomban részesül. A 2018-as legjobb tizenkettő alkotást illusztrációkkal együtt kiállításként meg lehet tekinteni a Fővárosi Szabó Ervin Központi Könyvtárban.

A pályázati munkák nagyon változatosak. Rengetegféle témát dolgoznak fel, köztük van, amelyik csak érintőlegesen kapcsolódik Budapesthez, mások egy budapesti érzést adnak át, megint mások pedig a történelem egy apró pillanatát adják át száz szóban. Érdekes olvasni, hiszen minden szöveg kicsit más, sajátos szemszöveget és egyéni történetet mutat, amelyek között az egyetlen hasonlóság Budapest.

A 2018-as kötet apropója pedig az, hogy nem csak az idei száz legjobb történet van benne, de az előző évek tizenkét, illetve tizenhárom legjobbjára is. Emiatt a zsebkönyv százötven novellát tartalmaz.

A másik különlegessége a kötetnek, hogy bekerült a POKET automatákba is, így könnyen hozzáférhetővé vált a szélesebb olvasóközönség számára is. Sajnos ezt a kötetet nem a *Sztalker csoport* készítette el, így a POKET minőség helyett egy papírkötésű könyvet vehetünk a kezünkbe. Én nagyon sajnáltam ezt az apropót, hiszen a befogadó táborban Vecsei H. Miklóstól is

hallhattuk, mennyire fontos egy könyv textúrája az olvasók számára is. A mérete ezzel szemben zsebkönyves méret, így a *100 szóban Budapest* célja is megvalósulhat, és tényleg egy utazás közbeni olvasmány lehet.

Ezt a kötetet mindenkinek csak ajánlani tudom, hiszen Budapestről szól. Ha budapesti az ember, át fogja érezni ezeket a momentumokat, ha pedig nem, akkor kicsit a különleges város életébe tekinthet bele.

Szentivánéji álom

„Szent Iván éjjele egy hatalmas házibuli, ahová mindannyian hivatalosak vagyunk. Azért jövünk el, hogy a vágyainknak engedelmesskedjünk. De mi történik, amikor ezen a bolondos estén, mikor a hold sem nyújt világosságot, minden érzésünk irányt téveszt?”

Ki többé, ki kevésbé, de mindenképpen ismeri valamennyire Shakespeare klasszikus művét, a *Szentivánéji álomot*. A mű alapvetően egy tündérekkel, királyokkal, varázslattal és humorral bőven átszótt történet, mely színházi keretek között kellemes esti programmá válhat. Ezúttal a Vígszínház feldolgozásában volt szerencsém megtekinteni a darabot, Kovács D. Dániel rendezésében, Závada Péter színpadi átdolgozásában.

A darab történetében követi az eredeti művet, azonban „díszletezése” más, szövege és felvetett kérdései aktualizálódtak, s nem nélkülözik a fanyar, ironikus „magyar” humort. A nagyok közül – a teljesség igénye nélkül – Hegedűs D. Géza, Stohl András, Hajduk Károly és Eszenyi Enikő szórakoztat minket, a fiatal, de már most neves generációból Szilágyi Csenge, Ember Márk, Orosz Ákos és Bach Kata parádézik a színpadon. Eszenyi Enikő, aki egyébként a Vígszínházat is vezeti, lubickol szerepében, Pukk, az igazi bajkeverő, noha viszonylag későn tűnik fel először, viszi magával a showt, a nézőket és a nevetéstől potyogó

könnyeket. Oberont és Theseust, illetve Titániát és Hippolytát ugyanaz a két színész, Király Dániel és Járó Zsuzsa alakítja, ám a játéknak és a rendezésnek köszönhetően a kettős szereplés nem zavaró, sőt, kellemesen színezi az eseményeket!

Az előadás során a színészek gyakran lépnek le a színpadról a közönség közé, vagy szólítják meg őket a színpadról, ezzel interaktívvá téve az élményt. A beleélés megvalósul, a nézők szurkolnak a szerelmeseknek, nevetnek a számárrá változott szeretőn, és haragszanak a mindig – persze csakis véletlenül – hibázó Pukkra. Mindennek megkoronázásaként részünk lehet egy „darab a darabban”-élményben is, mikor az (eléggé) amatőr színészek bemutatják királyuk esküvőjének alkalmából Pyramus és Thiszbé történetét, mely ugyan kissé hosszú, ám annál szórakoztatóbb betétre sikeredett. Végezetül Eszenyi 'Pukk' Enikő udvariasan megkér mindenkit, legyünk elnézőek darabjuk megítélését illetően, és megígéri, legközelebb jobbra is számíthatunk tőlük.

Összességében tehát egy könnyed, szórakoztató performance-ról beszélhetünk, mely kiváló esti kikapcsolódásnak vagy akár kedvcsinálónak a drámaolvasáshoz. Olvassatok tehát Shakespeare-t!

Sebő Kata

A diktatúra önparódiája

A Vígszínházban 2018. október 13-án mutatták be a legendás Charlie Chaplin *A diktátor* című művének színpadi változatát Eszenyi Enikő rendezésében. A darab a Harmadik Birodalom kiépülését követi Ausztria 1938-as megszállásáig és a zsidóság koncentrációs táborokba szállításának kezdetéig. Chaplin a film elkészülte után jó pár évvel azt nyilatkozta, hogy „Ha tudtam volna a német koncentrációs táborok borzalmairól, nem csinálom meg *A diktátort*, nem fogom tréfára a náci gyilkos örületét.”

A főszereplő (ifj. Vidnyánszky Attila) egyszerre bújik a zsidó borbély és a Tomániát vezető diktátor, Hynkler szerepébe. A borbély és a diktátor egyaránt sérült, esetlen, komplexusokkal, naivitással és szorongásokkal teli ember, csupán egyetlen különbség van közöttük: a borbély a társadalmat szolgálja, a „jót” testesíti meg, míg a diktátor minden értéket elpusztít egy torz, általa sem teljesen hitt ideológia jegyében, ő a „gonosz”. Az ország egy örült zsarnok kezében van, akit valójában a hízelgő politikusai, Spejz és Hering (Hajduk Károly és Gados Béla) irányítanak. Hynkler mindenkitől fél. Amikor politikai ellenfelével, az olasz Napalonival (Király Dániel) kell találkoznia, szinte retteg, s egy ételcsatában

ütközik meg vele – csúfosan alulmaradva. Hatalmának szeretete és féltése a lufföldgömbös jelenetben domborodik ki: a zsarnok addig szorítja az általa uralt világot, míg az kipukkad. Vidnyánszky virtuozitással játszik, minden mozdulata, mondata a legapróbb részletekig kidolgozott, mindegyiknek jelentése van, és mindegyikkel tréfássá teszi az általa játszott karaktert.

Eszenyi Enikő kifacsarja a diktatúrát, egyenesen nevetségessé teszi azt. Az érthetetlenül halandzsázó szónokok hatását egy-egy jelszó és az előadasmódjuk teszük pusztán sikeressé – azt, amit beszélnek ők maguk sem értik, maguk sem hiszik. Az eszme, az árjafajelmélet egy kitaláció – ezt karikírozza, amikor Hynkler kiötli, hogy irtsák ki a barnahajúakat, míg egy kis idő múlva rájön, hogy ő maga is barnahajú. A diktatúrákban a gesztusok is alapkövek, hiszen az azonos gesztusok az együvé tartozást jelentik. A borbély taglejtései azonban esetlenek, ahogyan magának a diktátornak is. A diktatúra jelképei a horogkereszt helyett a két x, amely nemcsak a közönség feje fölött elhúzott hatalmas zászlón, hanem még a hadügyminiszter alsóneműjén is ott van: a diktatúra tehát beférkőzik mindenhová – ettől egyszerre félelmetes és szánalmas is.

A zene, az ének és a tánc a diktatúrák alapkelléke, hiszen a közös éneklés és zenélés közösségi élmény. Pár szonzon felcsendülése mellett indulók és csasztuskák is elhangoznak. Keringő, tangó, charleston és számos tánc teszi viccessé a diktatúra létét őrző katonák és a nép mozgását. Nagy ötlet, amikor a sokféle szerepet betöltő, narrátori funkciójú Tudósító (Ember Márk) egy aranyzínű esélyi ruhában eléneklei Marlen Dietrich világhírű *Lili Marlen-jét*, miközben felvonnak egy teljes színpadot betöltő lobogót.

A gettóban lévő zsidóság sem tudja mindig mi a helyes út, bár az árulónak

titulált és körözött Schultz hadnagyot (Wunderlich József) saját életüket veszélyeztetve bújtatják a borbélyjal együtt, mégsem képesek arra, hogy hősként viselkedjenek – e figurát leginkább Grüber úr (Lukács Sándor) hozza. A gettó falán ez áll: „Make war not love”, benne pedig félelem és nyugtalanság uralkodik.

A darab üzenetét emelik a rendkívül ötletes díszletek és jelmezek, a hihetetlenül kigyakorolt, élő zenei kíséretű mozgás- és táncjelenetek, valamint a szcenikai elemek (füst, lövések, tűz stb.). Ha a néző egy pillanatra azt hinné, a történet fikatív, a történelmi

forrás: Vajda József, Népszava

és a darabbeli nevek és szituációk viszarántják őt: semmit nem úgy neveznek, ahogy a valóságban, a neveket kifacsarják, de ettől még ez a nem is olyan régen történt valóság. És persze az alkotók nem feledkeztek meg a jelen társadalmáról sem, apró utalások történnek arra: migráció, metoo stb.

A legtisztább szereplő Hanna (Szilágyi Csenge), a zsidó lány beleszeret a borbélyba, hűséges hozzá, várja őt haza. A borbély Ausztiliába menekül a koncentrációs táborból való szökése után, de közben összetalálkozik a náci katonákkal, akik a diktátornak nézik. Itt ér össze a két szerep: a diktátor mintha önmagát üldöznék, a diktatúra önmagát teszi nevetségessé, és önmagát pusztítja el. Csak túl sok emberi élet és szenvedés áron jut el idáig – erre hívja fel a figyelmet az utolsó percekben elhangzó beszéd, mondhatni fohász. A diktátornak hitt borbélyt kilökdösik a szónoki emelvényre, ahol az előadás egyetlen értelmes, valamit jelentő szónoklata hangzik el a szájából: „Elnézést, de én nem szeretnék uralkodó lenni. Nem nekem való. Én nem akarok senkit legyőzni, én segíteni szeretnék. (...) Boldognak jó látni másokat, és nem szenvedni. Ebben a világban van elég hely mindenkinek! Az élet útja szabad és gyönyörű. De most elvesztettük az utat. A pénz megmérgezte az emberek lelkét, és falakat

emelt közé. Addig gyorsítottuk a világot, míg mi magunk lemaradtunk. A gépek, amelyeket saját magunk teremtetünk, most csapdába zárnak. (...) Ha most hallotok engem, azt üzenem: ne veszítsétek el a reményt. A háborúnak, a gyűlöletnek el kell múlnia, és embereknek vissza kell kapniuk a hatalmat, amit elvettek tőlük. Harcoljunk az elfogadás és az értelem világáért!” De a végén rádöbben a borbély, hogy neki a legfontosabb a szerelme, Hanna, akiért küzdött az életben maradásért, és őt szólítja: „Hanna, hallasz engem!?” de nem jön válasz. A diktatúra borzalma, hogy nem múlik el nyomtalanul, annak következményei visszafordíthatatlanok, áldozatai nem feltámaszthatók. A diktatúra az emberiség legembertelenebb komédiája...

Blankó Miklós

Jónás Tamás: A két lator

A négyes villamoson utaztam jegy nélkül, nyugodtan. Mellettem két fiatal kóstolgatja egymás nyelvét. Elnéztem őket álltamban.

Utaztam a Széna tér felé.

Az Oktogonon sokan szálltak le. Egy nem gyanús fiatal kiemelte farzsebemből a buta telefonom, éreztem. Nyújtottam a tenyerem felé, sietve távozott volna, de megakadt, egy idős néni lassan botorkált.

– 500 forintért sem tudod eladni.

A telefonra pillantott, belátta, hogy igazat mondok. Oda se nézve, hátranyújtott karral csúsztatta vissza kezembe az értéktelent mobilt.

Az eset tanúi összesúgtak, morogtak. Én megzavarhatatlan nyugalommal ültem le egy felszabadult helyre, s vártam az ellenőrt, hogy megbüntessen.

forrás: gittegylet.com

Impresszum

Szerkeszti: Herbst Rebeka

Munkatársak: Blankó Miklós, Egri Dorottya, Mészáros Márton,
Nagy Tibor, Sebő Kata, Talmácsi Alexa, Telek Zsuzsa

Korrektor: Arnótszky Judit Janka, Illyés András

Tördelő: Telek Zsuzsa

A borítón látható kép a www.halfbakedharvest.com oldalról származik.

Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1.

E-mail: bom@e-nyelv.hu

Honlap (korábbi számokkal): www.bolyaimuhely.hu

Alapítva 2011-ben.

A Bon-BOM című lapot a Médiahatóság 2012 októberében
nyilvántartásba vette.

Megjelenik 2018-ban a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.